

BIBLIOTEKSPLAN 2023 - 2027

DALS-EDS KOMMUN

Inledning

I enlighet med bibliotekslagen (2013:801) ska kommuner och landsting anta biblioteksplaner för sina verksamheter. Dals-Eds biblioteksplan är ett politiskt dokument som definierar bibliotekets roll i förhållande till de övergripande målen för kommunens utveckling. Planen anger konkreta målsättningar för biblioteksverksamheten med uppföljningsbara mål. Biblioteksplanen revideras vart fjärde år och målen följs upp kontinuerligt av bibliotekspersonalen.

Bibliotekets uppdrag idag är mångfacetterad och komplex. Biblioteken ska vara en demokratisk mötesplats, ett vardagsrum, en studieplats, en plats för inspiration och rekreation. I samband med den ökande användningen av teknik har också biblioteken fått en nyckelroll för medborgarnas digitala delaktighet: hur informationsteknik fungerar, var information finns, förmågan att bedöma och kritiskt granska information och att veta hur digital information skapas och sprids. Oavsett vilken anledning medborgare har för att besöka biblioteket ska alla delar finnas där för alla, oberoende av ålder, kön, etnisk tillhörighet, religion, nationalitet, språk eller social status.

Styrdokument

Till grund för arbetet med biblioteksplanen ligger:

- Bibliotekslagen (2023:801)
- Skollagen (2010:800)
- IFLA/UNESCO:s internationella biblioteksmanifest
- Västra Götalands regionala biblioteksplan
- Dals-Eds kommuns övergripande styrdokument
- Dals-Eds Fritids- och kulturplan

Bibliotekslagen (2013:801)

Bibliotekslagen lyfter fram:

- kunskapsförmedling
- folkbibliotek för alla
- avgiftsfria lån vid folkbiblioteken
- utvidgat ansvar gentemot barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Skollagen (2010:800)

Enligt lagen ska alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasieskolan ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller både för offentliga och fristående skolor.

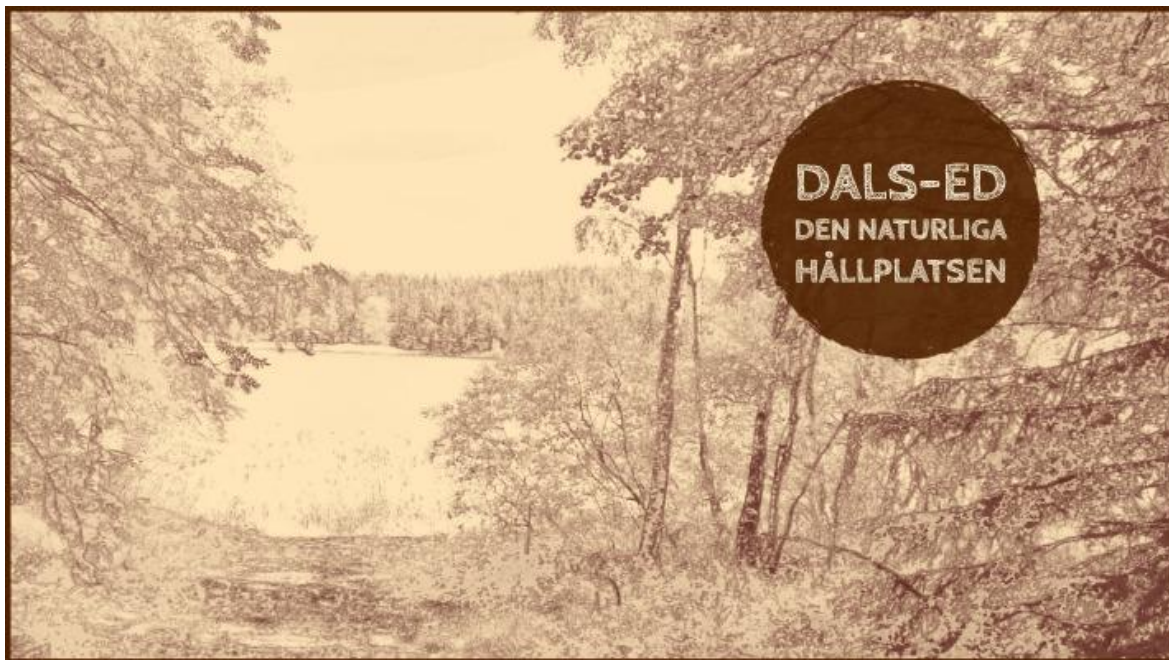
IFLA/UNESCO:s internationella biblioteksmanifest

Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster ska inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar.

Västra Götalands regionala biblioteksplan

Den regionala biblioteksplanen vilar på fyra byggstenar:

- Det öppna biblioteket
- Det läs- och skrivfrämjande biblioteket
- Det digitala biblioteket
- Det lärande biblioteket

Dals-Eds kommuns vision

- Dals-Ed är en attraktiv kommun
- I Dals-Ed är vi delaktiga
- Dals-Ed jobbar för hållbarhet

Dals-Eds kommuns utvecklingsmål

De mål för Dals-Eds kommun som rör biblioteket är:

- Engagerade invånare
- En skola där varje elev når sin fulla potential
- Levande tätort och landsbygder
- Hållbart samhälle

Dals-Eds Fritids- och kulturplan

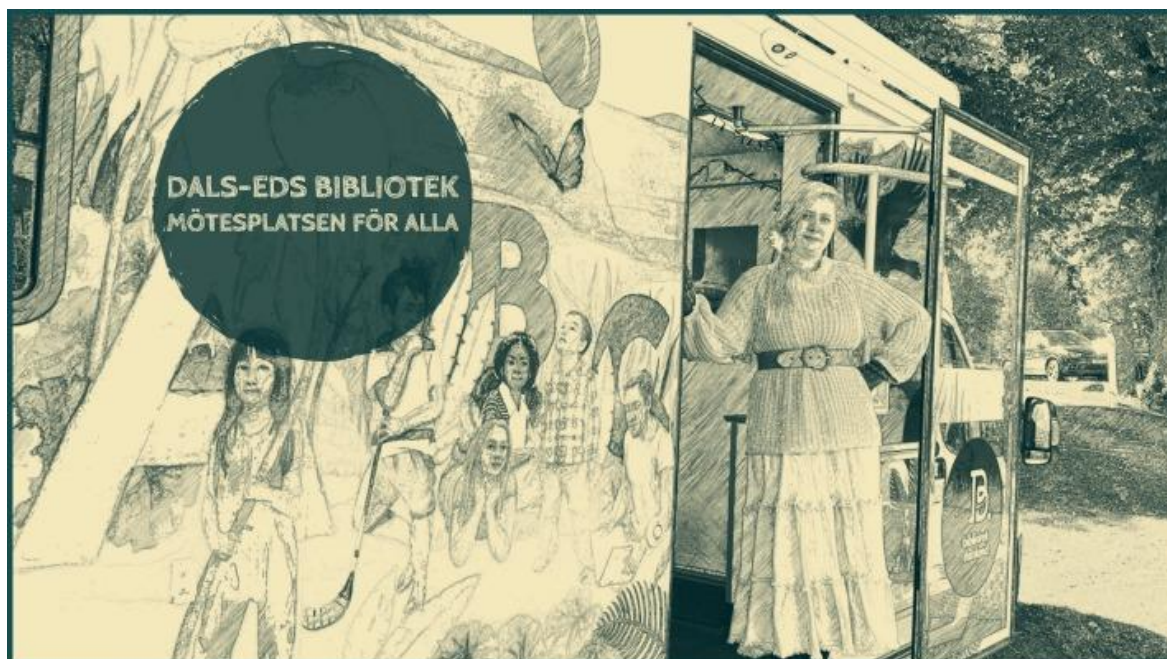
Här följer delar ur kulturplanen som berör biblioteksverksamheten:

- Programverksamheten ska utvecklas
- En utbildad bibliotekarie ska ansvara för barn- och ungdomsverksamheten och arbeta med läsfrämjande åtgärder
- Dalslandssamarbetet ska utvecklas ytterligare
- Biblioteket ska bidra till att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning och lärande
- Biblioteket ska verka för ökad mångfald
- Meröppet bibliotek ska erbjudas vuxna låntagare

Fakta om Dals-Eds kommun

Kommunen har 4 756 invånare, varav något fler män än kvinnor. De flesta är inrikes födda. Cirka 15 % är utrikesfödda varav cirka 5 % utanför EU och EFTA. Prognosen visar på en minskning av antalet invånare. Antalet barn 0 – 15 år förväntas minska medan antalet invånare 80+ förväntas öka kraftigt. Utbildningsnivån i kommunen är låg, andelen eftergymnasial utbildning ligger på cirka 26 %.

Kommunen är stor till ytan. Majoriteten av invånarna bor i eller i närheten av centralorten Ed. Den kommunala servicen är koncentrerad till Ed. Detsamma gäller den kommersiella servicen. Besöksnäringen är viktig och många turister besöker årligen kommunen. Som gränskommun till Norge äger många norrmän fritidshus i Dals-Ed.

Dals-Eds folkbibliotek

Kommunens huvudbibliotek är centralt beläget vid torget i Ed. Inga filialer finns. En gemensam mindre bokbuss för Dalsland kör i kommunen var femte vecka och besöker i huvudsak förskolorna i kommunen samt Nössemark. Biblioteket är lokal- och personalintegrerat, med fritids- och kulturkontoret. Kommunens konsthall är beläget i biblioteket lokaler.

Bibliotekets lokaler har under de senaste åren moderniserats med nytt flexibelt hyllsystem. Ett digitalt rum har skapats med tv-skärm och studieplatser.

Biblioteket är ett meröppet bibliotek sedan 2018, vilket innebär att låntagare kan komma in under särskilda meröppettider då personal inte finns på plats. Det finns 5 datorer uppkopplade för brukarna, 4 stycken för surf och 1 för sökning av media. Det finns även 4 surfplattor att användas på biblioteket under ordinarie öppethållande.

Biblioteksdatasystemet Book-IT används men under 2023 implementeras ett nytt system, Quira. Sedan 2012 samarbetar Dalslands kommuner i biblioteksdatasystemet och den externa katalogen Arena. Detta innebär att

utbudet av media är stort för kommunens invånare och att de kan lämna tillbaka lånad media till biblioteken var de än befinner sig i Dalslands kommuner. Låntagarna kan hemifrån via bibliotekskatalogen låna om media, reservera och göra förfrågningar om media. Bibliotekets e-tjänster erbjuder låntagarna e-böcker, e-ljudböcker, strömmande film, tidnings- & tidskriftstjänsten Pressreader samt digital körkortsteori via bibliotekets wifi.

Statistik och nyckeltal

2021	Dals-Ed	Riket
Driftskostnad per invånare i antal kronor	513	445
Kostnad fysiska medier per invånare	48	33
Lån per invånare	5,9	4,3
Fysiskt bestånd per invånare	6,3	3,1
Fysiska besök per invånare	6,1	2,9*
Andel aktiva låntagare	26 %	20 %
Andel aktivitetstillfällen för barn	76 %	63 %
Lån per barn under 18 år	9,8	10,1
Utlåningsgrad av fysiskt bestånd för barn och ungdom	66 %	178 %
Antal årsverken per 1 000 invånare	0,53	0,47

*ej tillräckligt insamlade data

Prioriteringar och mål

Biblioteket är till för alla men särskilt prioriterade enligt bibliotekslagen är barn och unga, personer med funktionsnedsättning och personer med annat modersmål än svenska. Därför bör mål och aktiviteter främst riktas mot dessa grupper, särskilt barn och unga. Läsförståelsen har gått ned bland svenska barn och ungdomar och biblioteket bör rikta läsfrämjande insatser både mot barn och unga, men även dess föräldrar.

Barn behöver böcker för att

- utveckla sitt språk
- få upplevelser, glädje & livslust
- utveckla sin fantasi, kreativitet & inlevelseförmåga
- förstå sig själv & sina medmänniskor bättre
- hitta sin egen plats i tillvaron & förstå sin egen roll i samhället & världen

Barn och unga

På Dals-Eds bibliotek finns en bibliotekarie med ansvar för barn- och ungdomsverksamheten. Samarbete sker med BVC, förskola och skola. Bibliotekarien ansvarar även för barnkulturen i kommunen. Målgruppen är alla barn och unga mellan 0 – 18 år. Under januari 2023 – juni 2024 kommer biblioteket att arbeta extra mycket med läsfrämjande insatser med hjälp av medel från Statens Kulturråds satsning "Stärkta bibliotek".

Mål för perioden:

Öka utlån av barn- och ungdomsmedia kontra bestånd till riksnivå.

Detta når vi genom att:

- Samverka med förskola och skola
- Samverka med BVC och Familjecentralen
- Samverka med andra aktörer som arbetar med barn och unga

Personer med funktionsnedsättning

Funktionsnedsättning är ett vitt begrepp och innefattar såväl fysisk som psykisk funktionsnedsättning. En bibliotekarie på biblioteket har ansvar för nedladdning av talböcker och förmedling av Legimus tjänster (Legimus är Myndigheten för tillgänglig medias app där personer med läsnedsättning har möjlighet att ladda hem böcker gratis). Statistik visar att biblioteket har få Legimusanvändare och här bör en marknadsföring av Legimus genomföras så att fler med läsnedsättning får kännedom om appen.

Mål för perioden:

Öka antalet användare av appen Legimus

Detta når vi genom att:

- Samverka med skolan
- Samverka med äldreomsorgen
- Samverka med LSS

Personer med annat modersmål än svenska

Biblioteket i sin form av en öppen och spontan mötesplats passar väl in i integrationen av våra nya svenskar. Därför är det viktigt att biblioteket har extra låga trösklar för dem med annat modersmål än svenska. En naturlig samarbetspartner är SFI.

Mål för perioden:

Utveckla samarbetet med SFI och marknadsföra appen "Världens bibliotek", en app där man kan ladda hem e-böcker och e-ljudböcker på sina hemspråk.

Detta når vi genom att erbjuda:

- Biblioteksvisningar
- Bokprat och boksamtal

Digital delaktighet

I det digitaliserade informationssamhället ställs höga krav på att kunna läsa och tolka digital information och att källkritiskt granska information. Enligt undersökningar är det digitala utanförskapet större på landsbygd, bland låginkomsttagare och äldre. Det är främst +75 år som står utanför det digitala samhället. Biblioteken har blivit den plats dit invånarna kommer för att få hjälp med allt från att söka fram rätt information till att få hjälp med de olika digitala plattformar som används idag. Detta ställer höga krav på kompetens hos personalen och även tid att hjälpa dem som kommer och söker hjälp.

Mål för perioden:

Minska det digitala utanförskapet i kommunen

Detta når vi genom att:

- Erbjuder kommuninvånarna digital hjälp på biblioteket

Biblioteket som mötesplats

Biblioteket är en av samhällets få öppna institutioner där alla är välkomna. Här ryms kunskap och det livslånga lärandet tillsammans med upplevelser av olika slag. Biblioteket är en demokratisk mötesplats, en plats för inspiration och rekreation. Här ska utrymme finnas för samtal, kunskapsutbyte och kulturella upplevelser.

Mål för perioden:

Fortsätta arbetet med att utveckla biblioteket som en mötesplats.

Detta når vi genom att:

- Erbjuda en bred programverksamhet för olika åldersgrupper
- Upprätthålla den digitala kommunikationen med kommunens invånare via sociala medier
- Marknadsföra biblioteket som en plats för möten

Skolbibliotek

I en kommunal biblioteksplan ingår alla bibliotek som finns i en kommun. I Dals-Ed finns ett folkbibliotek och tre skolbibliotek. Kultur och Fritid ansvarar för folkbiblioteket och respektive rektor ansvarar för sin skolas bibliotek. Elever ska kunna besöka ett skolbibliotek under skoltid. Skolbiblioteket omfattar böcker, både facklitteratur och skönlitteratur, andra medier och informationsteknik. Skolbibliotekets verksamhet ska användas som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (enl. reviderad Lgr 11, 2018).

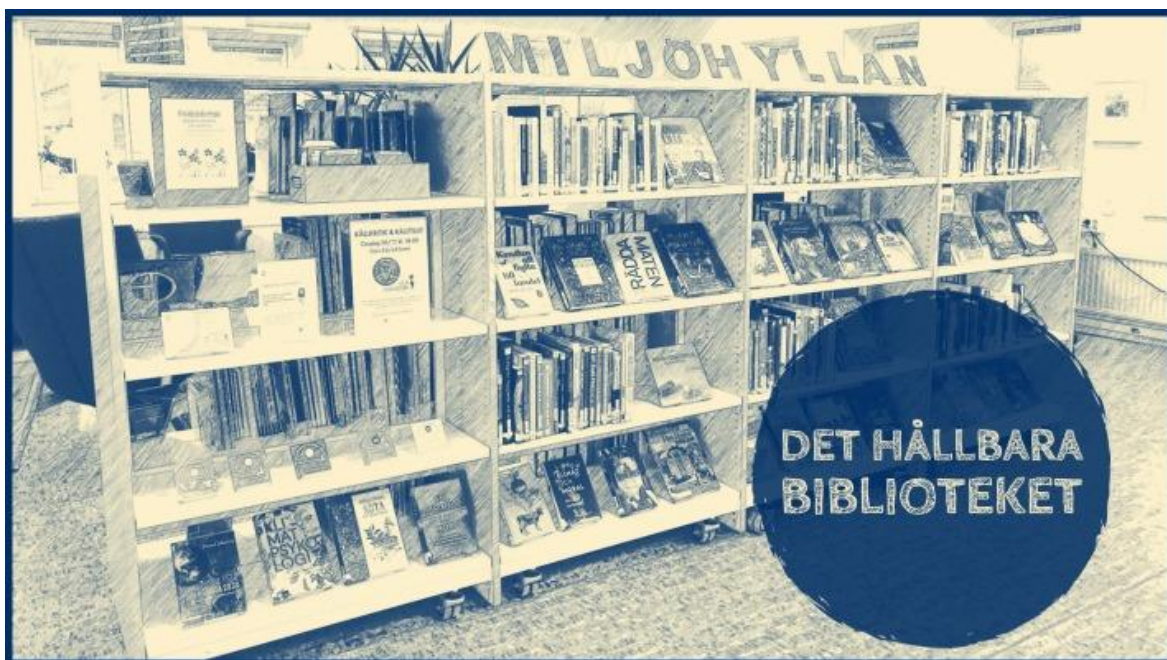
Idag finns skolbibliotek i varierande omfattning på kommunens tre skolor. Snörrumskolan har ett biblioteksutrymme med ett urval barnböcker. Biblioteket är alltid öppet men saknar fackutbildad personal. Hagaskolans bibliotek är ostrukturerat och är ofta låst under skoltid. Skolbiblioteket har ingen fackutbildad personal men en extra resurs har till uppgift att sköta skolbiblioteket. Skolbiblioteket är datoriserat i samma biblioteksdatasystem som folkbiblioteket.

Gymnasieskolan Utsikten har en bra bibliotekslokal och en datorisering av beståndet har gjorts. En lärare har ansvar för biblioteket men saknar timmar för att sköta det.

För att följa skollagen och den reviderade läroplanen behövs ett omfattande arbete där rektorerna för kommunens skolor ansvarar för att detta genomförs.

Mål för perioden:

Anvariga rektorer utarbetar i samarbete med sina pedagoger en handlingsplan för skolbiblioteksverksamheten i Dals-Eds kommun.

Hållbarhet

Dals-Eds bibliotek har utarbetat en miljöpolicy som inte är ännu antagen politiskt. I dokumentet framhåller vi vikten av hållbarhet och ser biblioteket som en plats där vi kan informera och inspirerar kommunens medborgare i olika aspekter av hållbarhet. Till policyn hör en handlingsplan samt bibliotekets roll i de sju globala målen.

Mål för perioden

Utveckla arbetet med hållbarhetsfrågor

Detta når vi genom att:

- Medvetna inköp
- Information och marknadsföring av hållbarhet både i det fysiska och digitala biblioteksrummet